

ANGELINS

Teucrium pyrenaicum L.

[1753, Sp. Pl. : 566] $2n = 26$

Teucrium pyrenaicum. Foto: HENRI SCORDIA

NOMS POPULARS

Aragonès: yerba gatera

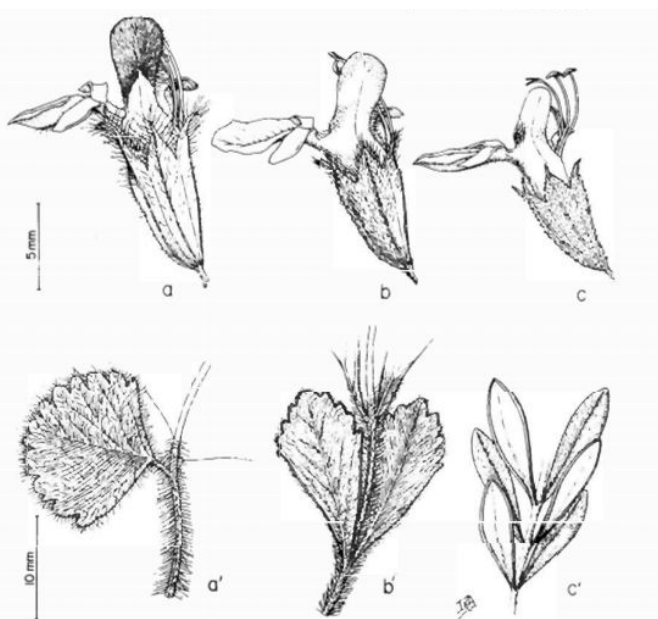
Castellà: angelitos

Català: angelina, angelins, angelines, brutònica

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

Dins la família de les Labiades, el gènere *Teucrium* es distingeix per la corol·la unilabiada amb 5 lòbuls. I dins el gènere, *Teucrium pyrenaicum* es distingeix per tenir les fulles no dividides, no tenir espines, ser mata rastrera, vivaç, fulles molt rodones, curtament (3-4 mm) peciolades, crenades, inflorescència compacta, fulles oposades, pèls simples, llargs, flexuosos; rizoma ben desenvolupat, corol·la amb lòbuls laterals-posteriors de més de 4 mm. *Teucrium pyrenaicum* és una herba vivaç arrapada al terra formant una petita catifa, de fins a 20 cm de longitud, de lluc llenyós. Amb pilositat tova. Tiges primes, radicants a la base. Fulles suborbiculars-cuneades, atenuades en pecíol curt, curtament dentades, planes, de color verd fosc per ambdues cares. Fulles superiors aproximades i envoltant les flors. Flors blanques, una mica groguenques o porpra, subsèssils, en inflorescències denses terminals amb poques flors. Calze tubulós, acampanat, de 10 mm amb dents lanceolades de 3-4 mm, aristades (2 mm), més curtes que el tub. Corol·la d'uns 15 mm, unilabiada, amb el tub de 8 mm inclòs dins el calze, amb lòbuls laterals posteriors de 7 × 3 mm, oblongo-lanceolats-ovals, de base estreta, truncats, glabres, lobulats, erectes, amb alguns pèls llargs a la base; lòbuls laterals de 3 mm, oblongo-lanceolats-ovals, a vegades apiculats, erectes; lòbul central de 5 × 4 mm, ample, còncau, pla o girat una mica avall. Llavors de 1.8×1 mm, ovoides, reticulades de color castany molt fosc.

Se n'ha descrit una subespècie, a més de la típica. La ssp. ***catalaunicum* (=guarensis)** té les fulles de menys de 1 cm amb pecíol de més de 4 mm i la corol·la del tot blanca o de color crema blanquinós. Es fa al NE de la península, de 1500 a 2500 m snm. La ssp. ***pyrenaicum*** té les fulles de més de 11 mm, amb pecíol de menys de 4 mm i la corol·la de color crema blanquinós amb alguns lòbuls tenyits de morat clar. Es fa al SW de França i al NE de la península, de 800 a 2300 m snm. A part, *T. pyrenaicum* forma amb *T. montanum* l'híbrid *Teucrium* × *contejeani*). També es pot hibridar *T. pyrenaicum* ssp. *catalaunicum* amb *T. aureum* per formar *Teucrium* × *mailhoi*, per exemple, al Moixeró o al Puig Lluent. [<http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/53667/1/605870.pdf>]

a: *T. pyrenaicum*; b: *T. contejeani*; c: *T. montanum*

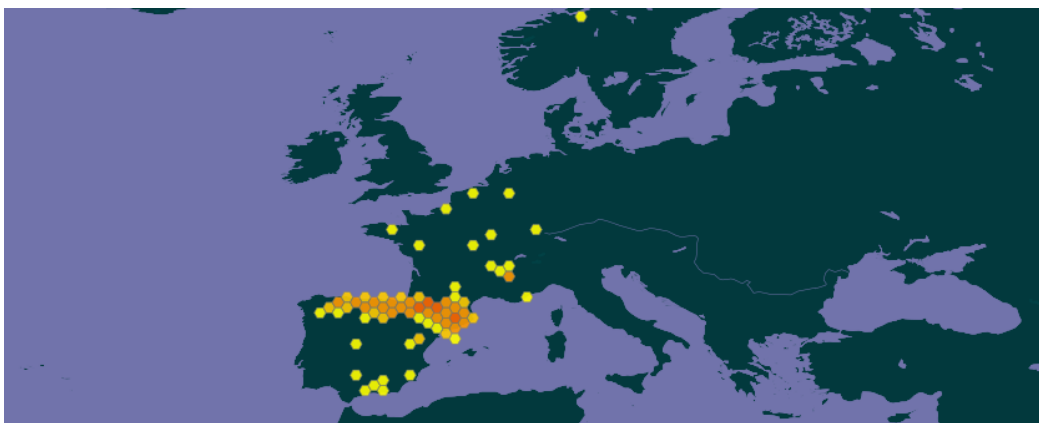

Teucrium × *mailhoi* notosubespècie orientalis

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

Es fa en racons argilosos de marges de prats mesòfils sobre sòl calcari pobre, dels Pirineus (muntanya mitjana) i Alps. Tolera el fred però no l'ombra ni la humitat excessiva. S'ha descrit la formació de *Teucrium pyrenaicum* acompanyant a:

- *Anthyllis alpestris*
- *Asperula cuynanchica*
- *Calamintha alpina*
- *Erinus alpinus*
- *Galium lapeyroousianum*
- *Galium sylvestre*
- *Gypsophila repens*
- *Helianthemum nummularium*
- *Helianthemum oelandicum*
- *Koeleria vallesiaca*
- *Sideritis hyssopifolia*
- *Thymus serpyllum*

Teucrium pyrenaicum al món, segons GBIF

PROPIETATS MEDICINALS

- astringent
- bronquial
- digestiva
- diürètica
- tòxica (si es fa bullir)

USOS MEDICINALS

- càlculs urinaris
- diarrea
- mal d'estómac
- mal de ventre
- refredats

PRINCIPIIS ACTIUS DEL *TEUCRIUM PYRENAICUM*

- 3-beta-acetoxi-4-alfa,18:12S,2OS:15,16:19,2OS-tetraepoxi-neo-cleroda-13(16),14-dièn-6-ona (= teupirenona)
- 3-beta,6-alfa,19-triacetoxi-4-alfa,18:15,16-diepoxi-neo-cleroda-13(16),14-dièn-20,12S-òlid (= teupireïnina)
- 3-beta,6-alfa,19,2OS-tetra-acetoxi-4-alfa,18:12S,2OS: 15,16-triepoxi-neo-cleroda-13(16), 14-diè (= teupireïnidina)
- 3-beta,12S-diacetoxi-4-alfa,18;15,16-diepoxi-6-ceto-neo-cleroda-13(16),14-dièn-20R,19-hemiacetal (=teupirina A)
- 6-alfa-acetoxi-4-alfa,18;15,16-diepoxi-3-beta,12-xi,19-trihidroxi-neo-cleroda-13(16),14-dièn (= teupirina B)